

Verksamhetsberättelse 2017

Institutet har ett övergripande ansvar för svensk stads- och kommunhistoria och bedriver egen forskning. Vi samarbetar med andra urbanhistoriskt intresserade inom och utom landet, anordnar konferenser och ger ut publikationer. Denna verksamhet regleras genom avtal, det senaste från 2013, mellan Sveriges Kommuner och Landsting, Stockholms stad och Stockholms universitet. Det innebär bland annat att de tre parterna liksom tidigare finansierar vardera en tredjedel av professuren i stads- och kommunhistoria. Sveriges Kommuner och Landsting bidrar dessutom med en grundfinansiering för själva institutet. Enligt avtalet förser Stockholms universitet institutet med erforderliga lokaler. Sedan våren 2005 finns institutet på plan 8 i hus D.

Föreståndare för institutet och tillika professor i historia med inriktning mot stads- och kommunhistoria är Heiko Droste. Mats Berglund och Nils Fabiansson har varit anställda som forskare och assistent på deltid under hela året. Institutet har vidare köpt tjänster av HB Collegit för arbeten inom projektet www.ortshistoria.se.

Professuren i Stockholms historia innehades fram till 2016 av Marko Lamberg. Efter en längre tids tjänstledighet har Marko Lamberg lämnat sin tjänst. Tjänsten har utlysts på nytt våren 2017. Stads- och kommunhistoriska institutet behöver denna andra professor med stadshistorisk inriktning för att kunna skapa en forsknings- och undervisningsverksamhet samt för att stärka sin samverkan med de minnesinstitutioner som söker kontakt med institutet. En tillsättning är på gång.

Stads- och kommunhistoriska nämnden består av följande ledamöter: Valda av Sveriges Kommuner och Landsting är Ingemar Josefsson (Stockholm) (ordförande), Margareta Björk (Stockholm), Eva Moberg (Göteborg) och Björn Kullander (Stockholm). Vald av Stockholms universitet är professor och dekan Bengt Novén (Stockholm). Valda av Stads- och kommunhistoriska samfundet är professor Klas Nyberg (Stockholm) och arkivarie Annika Björklund (Stockholm). Sekreterare i nämnden är sedan 1 juli 2016 professor Heiko Droste. Nämnden har hållit tre sammanträden under året, den 23 februari, 29 maj och den 23 november.

Stads- och kommunhistoriska samfundets årliga möte ägde rum på Östasiatiska museet den 1 juni 2017. Tema för årets möte var *The Nordic City Museum*. Efter korta presentationer av dessa fem museer följde en debatt om museernas verksamhet och uppgifter. Inbjudna var Guðbrandur Benediktsson, chef för Reykjavíks stadsmuseum, Lars Emil Hansen, chef för Oslos stadsmuseum, Tiina Merisalo, chef för Helsingfors stadsmuseum, Ann-Charlotte Backlund, chef för Stockholms stadsmuseum, samt Jacob Parby, chef för Köpenhamns stadsmuseum. Moderator

var Mats Sjölin, fd chef för Göteborgs stadsmuseum och ordförande i ICOM's kommitté (CAMOC) för stadsmuseer, numera Göteborgs kulturförvaltning.

En annan workshop där Stads- och kommunhistoriska institutet var medarrangör ägde rum den 16-17 mars 2017 i Mariestad: *Rurban Planning Talks: Att planera för stad och land*. Workshopen organiserades tillsammans med Mariestads kommun (Da Capo) och Chalmers/Göteborg. Runt 70 deltagare från hela Sverige, för det mesta samhällsplanerare och stadsarkitekter, diskuterade den urbana normen och andra frågor i samband med planeringen för stad och land. Sex samhällsvetare och humanister från sex olika universitet initierade samtalen. En fortsättning är planerad för september 2018.

Hemsida

Mats Berglund är ansvarig för www.urbanhistory.su.se, där allmän information ges om institutet, pågående forskning, kommande konferenser, kurser etc.

Ortshistoria.se är ett projekt med syfte att tillhandahålla information på Internet om varje enskild svensk tätort liksom för stadsväsendet i dess helhet. Här ingår uppgifter som korthistorik, bebyggelsehistorik, folkmängd, näringsliv, födelsetal, dödstal, omflyttningar, valresultat, ett urval av litteratur med mera. Projektet påbörjades inom ramen för ett internationellt samarbete, *CyberCity*. Vår tidigare *Revy över stads- och kommunhistoria* publiceras nu digitalt. Under rubriken "Kommunerna 1955" presenteras ett rikt bildmaterial från flertalet svenska landskommuner kring mitten av 1950-talet. För registrering, redigering och koordinering av alla dataset samt design av presentationen svarar institutets egna assistenter tillsammans med HB Collegit.

Projektet har genom åren stötts av KSL (Kommunförbundet Stockholms län), Johnsonstiftelsen, EU Culture 2000, Stiftelsen Åke Kromnows Jubileumsfond, Stiftelsen Riksarkivarien Ingvar Anderssons fond samt Stiftelsen Längmanska kulturfonden. *Ortshistoria.se* fungerar och används flitigt som ett historiskt uppslagsverk över svenska städer och orter.

Under hela året pågick ett intensivt arbete med en uppdaterad och väsentligt förbättrad version av *Ortshistoria.se*, utfört främst av Collegit.se. Det gäller både uppdateringar och kompletteringar av befintliga serier. *Ortshistoria.se* kommer även ges en långt större funktionalitet, i synnerhet ska externa data kunna byggas in på ett förenklat sätt.

Seminarier

Urbanhistoriska seminarier har tack vare ett samarbete med Stockholmia förlag, Stockholms stadsarkiv och Centrum för näringslivshistoria fått en större fokus och fler seminarietillfällen. Våra egna seminarier hålls även fortsättningsvis som frukostseminarium på historiska institutionen, vid sidan av de gemensamma seminarier under rubriken "Stockholm skriver historia".

1) Frukostseminarium: 23 februari 2017: Stockholm underifrån

Professor Åsa Karsson Sjögren från Umeå universitet presenterade sitt pågående forskningsprojekt om "Fattiga flickor börjar skolan. Om kön och klass i Stockholmskolor kring sekelskiftet 1800".

Paul Borenberg, doktorand vid Göteborgs universitet presenterade sitt avhandlingsprojekt om "Stockholms tjänstefolk under 1600- och 1700-talen".

2) Stockholm skriver historia, 6 april 2017: Ekonomisk kulturhistoria (Stadsarkivet)

Bokpresentation av den kommande antologin: "Ekonomisk kulturhistoria". Inledning: Mats Hayden berättade om Stadsarkivets roll i projektet Ekonomisk kulturhistoria. Bildkonst, konsthantverk och scenkonst 1720-1850.

3) Frukostseminarium: 11 april 2017: Tidigmodern stadshistoria

Heiko Droste inledde med en presentation av sin pågående forskning om Staden som nyhetsnod under 1500- och 1600-talen.

Christine Bladh från Södertörns högskola berättade om sin kommande bok om kvinnliga grosshandlare i Stockholm och Åbo 1750–1820.

4) Stockholm skriver historia: 4 maj 2017: Rösträtt 100 år (Stadsarkivet)

Fia Sundevall inledde med ett kort föredrag om forskningen om rösträttsfrågor. Därefter ledde Heiko Droste en diskussion om vad som kan göras för att uppmärksamma jubileet.

5) Stockholm skriver historia: 14 september 2017: Kreativa näringar. (Seminariet på Centrum för Näringslivshistoria)

Presentation av Nima Sanandaji av ett pågående forskningsprojekt om Stockholms kreativa branscher: Dynamiska regioner i internationellt perspektiv.

6) Frukostseminarium: 12 oktober 2017: Förortshak och handel

Martin Söderhäll, doktorand vid ekonomisk-historiska institutionen, Uppsala universitet, presenterade sin avhandling om: "Restauranger i Stockholm 1930–2017 – med särskilt fokus på fem stadsdelar i ytterstaden."

Adam Grimshaw, forskare vid University of St Andrews, Skottland, presenterade ett pågående forskningsprojekt om svensk-brittiska handelskontakter under 1600-talet

7) Stockholm skriver historia: 23 november 2017: Tillfälliga stockholmare (Stadsmuseet)

Ann Nehlin och Minja Hjorth presenterade två delprojekt inom ramen för ett bokprojekt om Tillfälliga Stockholmare.

8) Frukostseminarium: 14 december 2017: Svensk stad och svenska städer

Karin Gustavsson, forskare, etnolog och kulturhistoriker vid Lunds universitet, om: Helsingborgs historia och stadsdelens Söder och hur den beskrivs och tolkas i bokverket "Svensk stad".

Presentation av bokprojektet "Svenska städer 50–2020", av Lars Nilsson, Per-Gunnar Sidén och Mats Berglund.

Forskning

Vid historiska institutionen finns fyra doktorander med stads- och kommunhistorisk inriktning, varav en har doktorandtjänst. Professor Heiko Droste handleder dessa tillsammans med Marko Lamberg, Mats Hallenberg, Håkan Forsell och andra kollegor från institutionen.

Doktorander och aktuella avhandlingsämnen:

Linus Bellander, "Stadens gränser: Inkorporeringars betydelse i urbaniseringsprocessen".

Dan Johansson, ”Skeppsgården i Stockholm: Varvet, staden och kronan under svensk stormaktstid”.

Per Gunnar Sidén, ”Sveriges urbanisering 1200–1611”.

Anders Sjöbrandt, ”Att riva eller inte riva mer? Fyra berättelser om omdaning av Stockholm under 1950- och 1960-talen”.

Undervisning

På vårterminen har Heiko Droste och Mats Berglund undervisat och examinerat kvällskursen *Stockholms historia genom tiderna*, som följdes av ett 60-tal studenter. Kursen ligger på grundnivå, ges i halvfart på kvällstid och riktar sig i första hand till en intresserad allmänhet med universitetsbehörighet. Droste och Berglund höll var sin föreläsning på kursen.

Heiko Droste handleder en masteruppsats om Stockholms historia på 1800-talet.

Konferensdeltagande och föredrag

Heiko Droste

17-18 januari, Mariestad, förberedande workshop inför Rurban Planning Talks i mars

6 februari, workshop på Stadsarkivet för att inleda forskningsprojektet Bekönade rum, där Stads- och kommunhistoriska institutet sitter i referensgruppen

9-10 februari, Malmö, Konferens: Creating the city. Föredrag om: Varför stadshistoria?

16-17 mars, Mariestad, Rurban Planning Talks: Att planera för stad och land. Organisation tillsammans med Mariestads kommun (Da Capo), Chalmers/Göteborg och Stads- och kommunhistoriska institutet, runt 70 deltagare från hela Sverige

23-24 mars, Freiburg, Tyskland, Konferens om Was ist städtische Geschichtsschreibung? Revision eines Forschungsfeldes, med föredrag om ”Noch einmal zum Gebrauch vormoderner städtischer Geschichtsschreibung”.

27 april, Göteborg, Lokalhistoria i forskning och förmedling, föredrag om ”Vad är meningen med lokalhistoria?”

25 maj, Gdansk, Offentligt föredrag om News networks in the Baltic Sea Region

2-3 oktober, workshop i Mariestad för att diskutera tvärvetenskapliga samarbeten om samhällsplanering, med representanter från olika universitet: ”Platser utan makt”.

13 oktober, Stockholms universitet. Workshop om media revolutions, Paper: What is news for?

29 november, öppen föreläsning på Stockholms stadsarkiv om ett historiespel från 1700-talet

Betygsnämnder, sakkunniguppdrag

Heiko Droste

Sakkunnig för en doktorsavhandling, Rostocks Universitet.

Sakkunnig för en docentansökan, Stockholms universitet

Internationella nätverk

Mats Berglund är svensk representant i ledningsgruppen (styrelsen) för European Association for Urban History. Han är dessutom föreningens kassör. European Association for Urban History anordnar internationella konferenser vartannat år. Associationens konferens 2016 ägde rum i Helsingfors 2016. Nästa konferens, i Rom 2018, är under planering.

Lars Nilsson och Håkan Forsell representerar Sverige i La Commission Internationale pour l'Histoire des Villes.

Heiko Droste är medlem i City History Museum and Research Network (Barcelona).

27 januari, delegation från Japan, Kitakyushu i sammanhanget med att Stockholms stad ingår i ett OECD-nätverk för Green Cities, tillsammans med Paris, Chicago och Kitakyushu

Samarbete med åtta europeiska universitet inför en EU-ansökan om medier och diplomati, ansökan postades i september 2017

Samarbete med fyra europeiska universitet, EU-Hera, drivande är Hamburg City University, om hamnstäder, föransökan skickades in i oktober 2017

Samarbeten i Stockholm och Sverige

”Stockholm skriver historia”, gemensam föreläsningsserie med Stadsarkiv, Stadsmuseum och Centrum för Näringslivshistoria

Samarbete med Chalmers universitet och Mariestads kommun inför två workshopar i januari och mars 2017 om ”rurban talks”, samhällsbygge för stad och landsbygd. Samarbetet fortsätter kring ett interdisciplinärt forskningsprojekt om ”Platser utan makt”. Det pågår också planeringar för en andra Rurban Planning Talk 2018 om ”Mångfald i planeringen”, återigen i Mariestad

Heiko Droste ingår i redaktionskommittén för Stockholmförlaget

Heiko Droste ingår i referensgruppen av ett forskningsprojekt Bekönade rum, som öppnades med en workshop på Stadsarkivet, 9 februari 2017

Heiko Droste sitter i referensgruppen för ett samarbete mellan Kungliga Biblioteket och Riksbankens Jubileumsfond som förbereder en hemsida och olika verksamheter i samband med rösträttsjubileet 2018-2021

Ett annat samarbete med anledning av rösträttsjubileet sker mellan Stads- och kommunhistoriska Institutet och Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek. Vi planerar att ta fram arkivmaterial för att skapa undervisningsmaterial för skolundervisning.

Enkät till Sveriges alla kommuner (kultursekreterarna) om kommunernas insatser vad gäller kommunernas historia (bokform, museum, föreningar).

Pågående forskning

Lars Nilsson, Mats Berglund och Per-Gunnar Sidén

Ett särskilt projekt har startats med syfte att ta fram en lärobok om de svenska städernas utveckling genom tiderna. Boken är tänkt för universitetens grundutbildning och skall vara

relativt kortfattad. I fyra kronologiska block skall urbaniseringsförloppet, näringslivet, sociala förhållanden, kulturen, stadslandskapet och politiken skildras.

Heiko Droste

”News nodes in the Baltic Sea Region in Seventeenth century”, resulterar i en monografi 2018.

Institutets organisation

Institutet arbetar även fortsättningsvis med en profilering kring ämnet urbanitet.

Stockholm, 2017-12-29

Heiko Droste

STADS- OCH KOMMUNHISTORISKA INSTITUTET

Kontakt och besöksadress:

Föreståndare

Professor Heiko Droste, rum D 803, Historiska institutionen, Stockholms universitet

Telefon 08-163394 Fax: 08-167548

Heiko.droste@historia.su.se

Professor emeritus

Professor Lars Nilsson, rum D 814, Historiska institutionen, Stockholms universitet,

lars.nilsson@historia.su.se

Assistenter

Fil kand Nils Fabiansson, rum D 812, Stockholms universitet, nils.fabiansson@historia.su.se

Fil dr Mats Berglund, rum D 808, Stockholms universitet, mats.berglund@historia.su.se

Övriga medarbetare:

Dan Johansson, rum D 812, Historiska institutionen, Stockholms universitet,

dan.johansson@historia.su.se

Postadress: Historiska institutionen, Stockholms universitet, 106 91 Stockholm

Hemsidaadress: www.urbanhistory.su.se

